

Liv Hanne Haugen, Paperman, in Les Bains::Connective © Rebecca Lee

daarvan het gevolg is, wat vooral voor buitenlandse dansers in het algemeen, en niet EU-ingezetenen in het bijzonder, vaak tijdrovend en stresserend is. Je hebt doorgaans niet de backing van een organisatie, zodat je bij ieder nieuw project op zoek moet naar mogelijke residenties, coproductenten, subsidiekanalen,... Je staat daarbij in een zwakke positie, je kan nooit iets claimen in je relaties met 'het veld'. Je bent onderbetaald, je werkt lange en onregelmatige uren, je dient soepel en hypermobiel te zijn, en dat allemaal des te meer wanneer je zonder subsidies werkt of niet bij een betoelagde creatie bent betrokken. Je betaalt zelf ook je medewerkers tijdens een project nogal eens te weinig, en je rekent dan op hun stilzwijgende medeplichtigheid in naam van de Kunst of de Hedendaagse Dans. Je pleegt soms artistieke prostitutie door te gaan werken in dienst van een choreograaf van wie de artistieke visie je niet echt overtuigt omdat je bankrekening al een tijdje in het rood staat. Je leert leven met weinig, en vooral met een inkomen dat fluctueert tussen een beetje, weinig, en niets. Je kunt dus geen lening voor de aanschaf van een huis of appartement aangaan. Je kunt soms enkel dromen van regelmatige pensioencontributies en je ziekteverzekering is lang niet altijd in orde. Je

leert sjoemelen in de zwarte en vooral de grijze zones van het belasting- en sociale zekerheidsstelsel. Je buit kortom jezelf, vaak ook je vriend of vriendin uit.

Hoeveel programmatoren, coproductenten of distributeurs van hedendaagse dans zitten eigenlijk in een vergelijkbare positie? Dat is een retorische vraag die niemand persoonlijk viseert maar wel wijst op hét pijnpunt van de danssector. Daarbinnen *gaat er gewoonweg te weinig geld naar de artiesten en hun werk*. Zij beschikken daarom meestal over een te krappe onderzoekstijd, zodat ze maar al te vaak het exploreren (van mogelijkheden) en het produceren (van een publiek toonbaar product) noodgedwongen moeten combineren. Kunst is werken, en het levert een wel of niet geslaagd kunstwerk op – maar zeker in een genre dat zich met ieder nieuw creatieproject opnieuw moet definiëren binnen de zone die 'fysicaliteit' van 'theatraliteit' scheidt, is de tijd voor het werken aan kunst cruciaal. Deze werktijd valt uiteen in onderzoeks- en productietijd, maar de meeste dansmakers zijn al blij met dat laatste. Ze leveren in op het vooraf verkennen van mogelijkheden, wat meer dan eens zichtbare gevolgen heeft voor de gemaakte artistieke opties. Of ben ik de enige die na een dansvoorstelling nogmaals verzucht dat ze

wel goed maar niet goed genoeg was, vooral niet in het licht van het geziene artistieke potentieel? Dansmakers weten dat zelf ook best en vragen daarom niet enkel werkplaats maar ook meer werktijd, zodat hun eindproducten *béter* worden. En *time is money*, als het even kan voldoende geld om alle medewerkers fair te vergoeden en tevens de *time out* te creëren die een creatietraject vereist.

Een en ander is de verantwoordelijkheid van én beleidsmakers, inclusief de adviserende danscommissie, én de danssector. Er is meer geld nodig, in het bijzonder voor projecten en kleine organisatieverbanden van liefst meerdere dansmakers. Gevraagd wordt tevens een groter engagement van *alle* georganiseerde sectorbewoners bij coproducties voor het administratieve, financiële en/of sociale statuut van zowel de gecontracteerde dansmaker(s) als de geëngageerde dansers. Ook dat is bijdragen tot het sociale kapitaal in het dansveld, en het zou eigenlijk vanzelf moeten spreken binnen een sector die zich in cultureel en politiek opzicht graag correct voordoet maar het economisch profijt nogal eens laat primeren op de solidariteit met de getoonde artiesten. Er is echter ook meer artistieke selectiviteit vereist, zodat gehonoreerde projecten of structuren zich verzekerd weten van het soort luwte dat nodig is om zonder al te grote financiële zorgen de tijd te nemen die nodig is om een meer dan modaal eindwerk af te leveren. Voor de goede orde: ik heb het nu dus niet over de communale niche maar over het creatie- en productiegerichte werk, dat nog altijd de hoofdmoot vormt van de hedendaagse dans. Misschien wordt er, zoals soms stilletjes wordt gesuggereerd, inderdaad teveel gecreëerd en geproduceerd? Dat moeten veldbewoners en commissieleden uitmaken, als het even kan in onderlinge samenspraak.

6

Het staat hoe dan ook vast dat men de huidige, financieel meestal precare werkcondities niet kan opvijzelen zonder een grotere, liefst artistiek gemotiveerde selectiviteit. Dat vergt besluitvaardigheid en vooral een heldere visie op het veld van de hedendaagse dans, in Vlaanderen én daarbuiten. Beide zijn ook nodig omdat het dominante regiem van